

Janette Reunamo

KEHITTÄJÄNUORTEN YHTEINEN TARINA:
Satanuorten näkemyksiä kokemusasiantuntijaroolista sekä las-
tensuojelun kehittämistyöstä

Sosiaalialan koulutusohjelma
2018

KEHITTÄJÄNUORTEN YHTEINEN TARINA: Satanuorten näkemyksiä kokemusasiantuntijaroolista sekä lastensuojelun kehittämistyöstä

Reunamo, Janette
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Toukokuu 2018
Ohjaaja: Pamppunen, Seppo
Sivumäärä: 28
Liitteitä: 1

Asiasanat: lastensuojelu, satanuoret, kehittäjänuoret, lastensuojelulaki

Tämän opinnäytetyön aiheena on tutkia Satakunnan lastensuojelun kehittämisyksikössä toimivien satanuorten motiiveja toimia kokemusasiantuntijatehtävissä. Tavoitteena oli kerätä kokemusasiantuntijoina toimivien nuorten kokemuksia vertais- ja kehittämistoiminnasta. Kiinnostus työn tekemiseen lähti halusta lisätä omaa tietoisuutta lastensuojelun kehittämistoiminnasta, sekä jakaa tietoisuutta tästä tärkeästä toiminnasta. Toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi on tarpeellista selvittää tärkeimpiä mukanaolon motivaatio- ja taustatekijöitä. Kokemusasiantuntijatoiminta on koettu merkitykselliseksi, mutta toiminnassa mukana olevien henkilöiden motiiveja ja taustasyytä olla mukana lastensuojelun kehitystoiminnassa ei ole vielä juurikaan tutkittu. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista teemahaastattelua ja aineisto kerättiin haastatteleamalla satanuorten kokemusasiantuntijana toimivia kehittäjänuoria.

Opinnäytetyön teoreettisessa osassa käsitellään lastensuojelun lakiperusta, sekä lastensuojelun määritelmiä, avohuolto, kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja sijaishuolto. Teoriaosuudessa käsitellään lastensuojelutilastoja ja selvitetään, kuinka suuri osa suomalaisista nuorista on, tai on ollut lastensuojelun asiakkuudessa. Teoriaosuudessa käsitellään lastensuojelun kehityssuuntia sekä kokemusasiantuntijuuden vaikutuksia osana lastensuojelun kehittämistyötä. Teoriaosuuden lopussa kerrotaan lastensuojelun asiakkaina olevien lasten aseman parantamiseksi toimivan Pesäpuu Ry:n toiminnasta.

Haastattelun teema syntyi tutkimusongelmasta. Tutkimuksen ongelmana oli selvittää, miksi nuoret lähtevät mukaan lastensuojelun kehittämistoimintaan ja mitä toiminta heille antaa. Satanuorilla on yhteinen halu kehittää lastensuojelua, sekä kaikilla heillä on kokemus lastensuojelun asiakkuudesta. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluin.

Haastatteluista saadut tulokset olivat yhtenäisiä ja toiminta koettiin hyvin tarpeelliseksi. Jokaisen haastateltavan mielestä myös vertaisryhmätoiminta on todella tärkeää. Haastateltavat kertoivat omia kokemuksiaan lastensuojelusta ja heidän kokemistaan puutteista. Osa nuorista kokee, että lastensuojelussa on vielä jopa lasten kaltoinkohtelua. Haastateltavilla oli yhteinen näkemys siitä, että lastensuojelua täytyy kehittää ja heillä on tärkeä rooli tässä kehitystyössä.

THE COMMON STORY OF YOUNG EXPERTS BY EXPERIENCE: The views of young adults participating in the development work within child welfare in Satakunta

Reunamo, Janette

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

May 2018

Supervisor: Pamppunen, Seppo

Number of pages: 28

Appendices: 1

Keywords: child welfare, satanuoret, young experts by experience, child welfare act

The subject of this thesis is to study the motives of young experts by experience, called Satanuoret, to function within the development unit of child welfare services in Satakunta. The aim was to collect information about the experiences of these young experts participating in peer support and development work. The interest to study this subject rose from the will to increase personal knowledge about the development work in the field of child welfare and to share awareness about this important activity. To ensure the continuity of the activity it is essential to find out more about the motives and background factors. The activity of the young experts by experience has been seen as meaningful, but there are not many studies focusing on the motives and underlying causes of the young experts participating in the child welfare development work. The research method used in this thesis is the qualitative thematic analysis of interviews and the data was collected by interviewing young experts by experience in Satakunta region.

The theoretical part of this thesis covers the legislation of child welfare and the different definitions in child welfare, such as open care, emergency placement, taking into care and alternative care. The theoretical part presents also the statistics and examines how big part of the Finnish young adults has had a client relationship with child welfare services. The trends within child welfare and the effects of the young experts as a part of the child welfare services are also discussed. Finally, the theoretical part presents Pesäpuu ry, which is a national child protection organization. The organization promotes the improvement of children's situation within the child welfare services.

The theme of the interview rose from the research question. The research question of this thesis was to examine the reasons why young adults participate in the development work within child welfare services and what does it give them in return. The young experts by experience in Satakunta (Satanuoret) has a common will to develop child welfare and they all have personal experience of being a client in child welfare services. The interviews were conducted as individual interviews.

The results obtained from the interviews were homogeneous and the activity was seen as essential. All interviewees thought that the peer support activity is very important. They shared their experiences and presented the deficiencies they had experienced in the child welfare services. A part of the young experts even think that there still exists maltreatment and neglect against children within the child welfare. The young experts had a common view that the child welfare services must be developed and that they themselves have an important role in this development process.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LASTENSUOJELU	7
2.1 Lastensuojelun prosessin pääkohdat	7
2.2 Lastensuojelun tilastot ja taustat	9
2.3 Lastensuojelun kehityssuunnat.....	10
3 NUORTEN KOKEMUSASIAANTUNTIJUUS	13
3.1 Kokemusasiantuntijatoiminnan haasteet.....	14
3.2 Pesäpuu ry lastensuojelun kehittäjänä.....	15
3.3 Kokemusasiantuntijatoiminta Satakunnassa	16
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
4.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tarkoitus.....	17
4.2 Tutkimusmenetelmä.....	18
4.3 Teemahaastattelu.....	18
4.4 Haastattelu ja tutkittava aihe	19
4.5 Haastatteluiden toteuttaminen.....	19
5 TUTKIMUSTULOKSET	20
5.1 Haastattelujen yhteenveto	23
6 POHDINTA	24
LÄHTEET.....	26
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus, joka toteutetaan haastattelututkimuksena. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ja tuottaa tietoa siitä, miksi nuoret lähtevät mukaan lastensuojelun kehittämistoimintaan ja mitä toiminta heille antaa. Tutkimuksen kohderyhmänä on Satanuorten kokemusasiantuntijoina toimivat henkilöt, joilla on taustalla lastensuojelun asiakkuus. Kiinnostus tämän työn tekemiseen lähti halusta lisätä omaa tietoisuutta kokemusasiantuntijatoiminnasta. Kokemusasiantuntijatoiminta on koettu merkitykselliseksi ja tärkeäksi, mutta toiminnassa mukana olevien henkilöiden motiiveja ja taustasyitä olla mukana lastensuojelun kehitystoiminnassa ei ole vielä juurikaan tutkittu. Toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi on tarpeellista selvittää tärkeimpiä mukanaolon motivaatio- ja taustatekijöitä. Tutkimukseni tavoitteena on oman oppimiseni lisäksi saada näkyvyyttä kokemusasiantuntijatyölle.

Omat sosionomiopintoni ovat suuntautuneet lastensuojeluun ja harjoittelupaikat valikoituneet sen mukaisesti. Opinnäytetyöni aihe valikoitui syksyllä 2017. Olin työharjoittelussa Porin lastensuojelun sijais- ja jälkihuoltotoimistolla, jossa pääsin mukaan ”Mun sieluun sattuu” -seminaariin Porin yliopistokeskukselle. Seminaarissa aiheina olivat sijoitetun lapsen kiintymyssuhteet ja kokemusmaailma. Aiheesta oli luennoimassa muun muassa johtava sosiaalityöntekijä Marketta Raivio. Mukana oli myös Satanuorten kokemusasiantuntijanuori kertomassa omista lastensuojelukokemuksistaan. Seminaari sai mielenkiintoni heräämään kokemusasiantuntijatoimintaa kohtaan ja aloin selvittämään onko aiheesta olemassa vastaavia tutkimuksia. Havaitsin, että aiheesta ei juurikaan ole tehty tutkimuksia ja valitsin sen opinnäytetyöni aiheeksi.

Opinnäytetyöni jakautuu kahteen osaan. Alkuosa on teoreettinen osuus, jossa käsitellään lastensuojelun lakiperusta, sekä lastensuojelun sijoitusmuodot, avohuolto, kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja sijaishuolto. Nämä toimintamuodot käsitellään kattavasti ja annetaan konkreettisia esimerkkejä eri vaihtoehtoihin liittyvistä tilanteista.

Teoriaosuudessa käsitellään myös lastensuojelun tilastoja ja historiaa, sekä pohditaan lastensuojelun kehityssuuntia. Lisäksi teoriaosuudessa käsitellään kokemusasiantuntijatoimintaa ja siihen liittyviä haasteita. Teoriaosuuden lopussa kerrotaan lastensuojelun asiakkaina olevien lasten aseman parantamiseksi toimivan Pesäpuu Ry:n toiminnasta.

Opinnäytetyöni toinen puoli on tutkimusosa, joka on toteutettu haastattelemalla Satanuorten kokemusasiantuntijoina toimivia nuoria. Tapasin kaikki haastateltavat kaksi kertaa ja haastattelin heitä laatimani haastattelurungon pohjalta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista teemahaastattelua. Haastattelun teemat rajattiin siihen, miksi nuori lähtee mukaan kehittämistoimintaan ja mitä toiminta hänelle antaa. Haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina, koska halusimme varmistua siitä, että haastateltava pystyy puhumaan vaikeistakin asioista ilman, että tarvitsisi pelätä muiden suhtautumista haastateltavan mielipiteisiin.

Tutkimusongelmina oli selvittää, miksi nuoret haluavat olla mukana lastensuojelun kehittämistoiminnassa, mitä toiminta heille antaa, minkälaisia vaikutuksia toiminnalla on nuoren itsetunnon kehittymiseen, sekä onko toiminnassa mukana olemisessa haittapuolia. Haastatteluilla pyrittiin saamaan esiin aitoja tunteita ja ajatuksia toiminnasta. Suoria lainauksia käytettiin tuloksista raportoitaessa, koska niitä lukiessaan voi samaistua nuorten kokemuksiin ja hieman ymmärtää heidän aitoja tunteitaan.

Tutkimukseni tavoitteena on oman oppimiseni lisäksi lisätä yleistä tietoisuutta kokemusasiantuntijatoiminnasta. Tuomalla julki nuorten kokemia epäkohtia lastensuojelusta, toivoisin pystyväni vaikuttamaan positiivisesti lastensuojelun tulevaisuuden kehitystyöhön. Toivon työni herättävän keskustelua myös oppilaitoksissa niin, että kokemusasiantuntijatoiminnasta saisi jatkossa enemmän tietoa jo koulutuksen aikana.

2 LASTENSUOJELU

Perustuslain 6 §:ään sisältyvä kaikkien ihmisten yhdenvertaisuus ja tasa-arvoinen kohtelu ovat lastensuojelussa keskeisiä arvoja. Perustuslaissa on erikseen mainittu, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Tämä tarkoittaa, että lapsella on samat oikeudet kuin aikuisella, ellei hänen oikeuksiaan ole jostakin lakiin perustuvasta syystä rajoitettu.

Laki mahdollistaa positiivisen erityiskohtelun eli erityiset lapsiin kohdistuvat toimet, joilla voidaan turvata lasten tasavertainen asema aikuisiin nähden. Kaikilla lapsilla on myös keskenään yhtäläiset oikeudet eikä esimerkiksi sijoitus kodin ulkopuolelle vähennä näitä oikeuksia. Sen sijaan julkisella vallalla on erityinen vastuu sijoitetun lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Sijoitetun lapsen fyysistä koskemattomuutta, oikeutta tavata vanhempiaan tai muita läheisiä henkilöitä ja muita keskeisiä oikeuksia ei saa rajoittaa ilman lakiin perustuvaa syytä. (Perustuslaki 6§.)

Lastensuojelulla tarkoitetaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, jota toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä tarpeen vaatiessa avohuollon tukitoimia. Avohuollon lisäksi lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun katsotaan kuuluvaksi myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Lapseksi määritellään alle 18-vuotias, kun taas nuoren katsotaan olevan iältään 18-20-vuotias. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3§, 6§.)

2.1 Lastensuojelun prosessin pääkohdat

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena, jonka voidaan ajatella olevan sijoituksista pehmein muoto. Lapsi on mahdollista sijoittaa yksin tai vaihtoehtoisesti yhdessä vanhempansa, huoltajansa tai muun lapsen kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen lap-

sen kuntouttamiseksi, lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi tai lapsen väliaikaisen huolenpidon järjestämiseksi huoltajan sairastumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Lasta ei kuitenkaan voida sijoittaa avohuollon tukitoimena, jos huostaanoton perusteet täyttyvät. Kun lapsi on sijoitettu avohuollon tukitoimena, sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihtoehdot on arvioitava viimeistään kolme kuukautta sijoituksen alkamisen jälkeen. Samalla on selvitettävä mahdollinen huostaanoton tarve. (Lastensuojelulaki 417/2007, 37§.)

Jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, eikä huostaanottihakemusta ole ehditty laittaa vireille, voidaan lapsi kiireellisesti sijoittaa. Kiireelliseen sijoitukseen voidaan päätyä samoista syistä kuin huostaanottoon, mutta toisinaan tilanne on niin akuutti, että huostaanottopäätöstä ei voida odottaa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee päätöksen kiireellisestä sijoituksesta ja kestoaltaan se voi olla korkeintaan 30 päivää. Kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa vain siinä tapauksessa, jos huostaanottoa koskeva hakemus on jo vireillä hallinto-oikeudessa jatkosta päätettäessä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 38§.)

Huostaanotto on lastensuojelussa viimesijainen keino ja puuttumisen syvin aste. Lapsi on otettava huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuoltoa, jos lapsen huolenpidossa ilmenee puutteita tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen kehitystä tai terveyttä. Joskus lapsi saattaa itse vaarantaa vakavasti terveyttään ja kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla näihin rinnastettavalla käyttäytymisellä. Huostaanottoon voidaan päätyä kuitenkin vain, jos sijaishuollon arvellaan olevan lapsen edun mukaista ja avohuollon tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi tai eivät ole lapsen etua ajatellen sopivia. (Lastensuojelulaki 417/2007, 40§.)

Huostaanottoasia on valmisteltava kahden työntekijän parityönä, mutta päävastuussa huostaanoton valmistelusta on aina lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Toisena osapuolena voi toimia riittävästi lastensuojeluun perehtynyt ammattilainen, kuten esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolan sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja tai psykologi. Ennen huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevaa sijoittamispäätöstä/hakemusta, on lapsen kuulemisen lisäksi kuultava myös lapsen huoltajaa, lapsen

vanhempia ja sitä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on ollut juuri ennen huostaanoton valmistelua. Tällaisia henkilöitä voivat olla esimerkiksi isovanhemmat tai biologisten vanhempien uudet kumppanit. Jos lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa, kunnan sosiaalihuollon johtava viranhaltija voi tehdä päätöksen huostaanotosta. Lapsen huoltajan tai 12 vuotta täyttäneen lapsen itse vastustaessa huostaanottoa asia ratkaistaan hallinto-oikeudessa. (Hallintolaki 434/2003, 34§; Lastensuojelulaki 417/2007, 13§, 20§, 41§, 43§.)

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle useista erilaisista syistä. Lapsen sijaishuolto tarkoittaa huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai hallinto-oikeuden väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuoltoa voidaan järjestää esimerkiksi laitoshuoltona, joka usein tarkoittaa asumista lastensuojelulaitoksessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 49§.)

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä lapselle tai nuorelle tämän luvun mukainen jälkihuolto 40 §:ssä tarkoitetun sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös 37 §:ssä tarkoitetun avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muulle kuin 1 momentissa tarkoitetulle lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 21 vuotta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 75§.)

2.2 Lastensuojelun tilastot ja taustat

THL kerää vuosittain kunnilta tiedot lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä olevista sekä kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista. Avohuollon tukitoimien piirissä olevista lapsista ja nuorista kerätään vain lukumäärätietoja. Sijoitetuista lapsista ja nuorista tiedot kerätään henkilötunnuksittain. (Terveyden ja hyvinvointilaitoksen www-sivu 2018)

Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 57 784 lasta ja nuorta vuonna 2016. Määrä väheni 16 100 asiakkaalla (22 %) edellisestä vuodesta. Asiakasmäärän laskun taustalla on nähtävissä 1.4.2015 voimaan astuneen sosiaalihuoltolain muutos. Lastensuojeluilmoitusten määrä (121 372) kasvoi 5,7 prosenttia edellisestä vuodesta. Kiireellisesti sijoitettiin 3 529 lasta, määrä väheni 2,6 prosenttia vuodesta 2015. Huostassa oli yhteensä 10 424 lasta vuoden 2016 aikana. Määrä laski 2,5 prosenttia edellisestä vuodesta. (Terveiden ja hyvinvointilaitoksen www-sivu 2018)

Lastensuojelutilastot antavat meille viitteitä siitä kuinka suuri määrä suomalaisista on lastensuojelun asiakkuudessa. Lastensuojeluun on vuosittain tullut enemmän uusia asiakkaita kuin sieltä on poistunut (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström 2009, 199) Kasvaneiden asiakasmäärien taustalla on useita syitä. Kunnissa toteutetut organisaatio- ja palvelurakenteen muutokset näyttäisivät seuraavan enemmän taloudessa tapahtuvia muutoksia ja ajassa liikkuvia hallinnollisia reformivirtauksia, kuin muutuvia lasten tarpeita. Asiakasmääriin vaikuttavat myös työkäytännöissä tapahtuneet muutokset: lisääntynyt varhainen puuttuminen havaittuihin ongelmiin, verkostoyhteistyö ja yhteistyömenetelmien kehittyminen, sekä ilmoituskäytäntöjen muutokset. (Lammi-Taskula ym. 2009, 200)

2.3 Lastensuojelun kehityssuunnat

Lastensuojelu ei ole Suomessa aina ollut pelkästään pyyteetöntä työtä lasten hyväksi. Poliittisen vastakkainasettelun sivuareena ja poliittisten kaunojen temmelyskenttä siitä tuli erityisesti 20-luvun nuorena tasavallassa. Erimielisyydet johtivat kahden kilpailevan lastensuojelun keskusorganisaation syntymiseen. Järkisyitä lastensuojelun jakautumiselle oli vaikea ymmärtää. (Lastensuojelun keskusliiton www-sivu 2018) Lastensuojelun Keskusliiton perustaminen 1937 päätti lähes parikymmentä vuotta kestäneen hajaannuksen lastensuojelussa. Liitto kokosi yhteen alan järjestökentän, kunnat ja valtiovallan. Aluksi toiminta keskittyi Suomen lastensuojelun kansainvälisten suhteiden hoitoon, mutta sittemmin liitto laajensi toimenkuvaansa tiedotustoimintaan, asiantuntijatehtäviin ja kampanjointiin. (Paavilainen 2012, 417)

Syksyllä 2016 toteutetun hallituksen Lapsi- ja perhepalvelujen (LAPE) muutosohjelman mallinnusraportissa (7/2017) on todettu, että lastensuojelu tarvitsee kokonaisvaltaista toimintakulttuurin uudistamista. Hackneyn malliin nojaava suomalainen systeeminen lastensuojelun toimintamalli on yksi pyrkimys kohti vuorovaikutteisempaa ja kohtaavampaa lastensuojelutyötä. ”Reclaiming Social Work” (RSW) käynnistyi vuonna 2007 Itä-Lontoon Hackneyssä. Keskeisiä tavoitteita mallissa olivat lastensuojelun hallinnollisten vaatimusten ja keskitetyn kontrollin vähentäminen. Mallia on myöhemmin arviointitutkimuksessa kutsuttu nimellä ”Systemic unit model” (systeeminen toimintayksikkömalli). (Lahtinen P, Männistö L & Raivio M. 2017 3-9)

Hackneyn mallin soveltamisella Suomessa ollaan saatu positiivisia vaikutuksia. Uudellamaalla on mallin soveltamisella saatu lasten huostaanotot vähentymään kolmessa vuodessa noin 70:stä alle 30:een. Samalla kulut ovat vähentyneet 4,1 miljoonasta eurosta 2,9 miljoonaan. Lisäksi jokaisella sosiaalityöntekijällä on nyt alle kymmenen lastensuojelun asiakasta, kun heitä oli aiemmin 40-60 jokaisella sosiaalityöntekijällä. Malli aiotaan ottaa kokeiltavaksi myös muualla Suomessa. Uudellamaalla kokeiluun lähtevät Helsinki, Kirkkonummi, Espoo, Kauniainen, Kerava ja Vantaa. (Ylen www-sivut. 2018)

Hackneyn malliin nojaava suomalainen systeeminen lastensuojelun toimintamalli on myös tullut käyttöön Satakunnassa. Vielä Satakunnassa ei ole tilastoitua tietoa siitä, miten se toimii ja mitkä ovat sen vaikutukset huostaanotto- ja sijoitustilastoihin. Lastensuojelutyötä pyritään kehittämään koko ajan enemmän matalan kynnyksen toimintamallin mukaan. Jotta tuen ja avun pyytäminen olisi helpompaa, pyritään palveluja tuomaan helposti saataville. Lapsiperhepalveluita, perhetyötä, avohuollon tukitoimia, tukihenkilö toimintaa sekä ennalta ehkäisevää työtä.

Porissa Puuvillan kauppakeskuksen yhteydessä toimiva perhekeskus ja sen palvelut ovat loistava esimerkki siitä, kuinka positiivisesti palveluja kehitetään. Perhekeskustoimintamallilla tarkoitetaan lasten ja perheiden matalan kynnyksen lähipalveluiden verkostoa, jossa lapsiperheet saavat kokonaisvaltaista apua oikeaan aikaan. Tarvittava apu ja tuki tuodaan perheen arkiympäristöön ja pyritään välttämään asiakkaiden ohjaamista palvelusta toiseen. Perhekeskustoimintamalliin kuuluu myös kaikille

avoin kohtaamispaikka, jossa lapset, nuoret ja perheet voivat tavata toisiaan, osallistua vertaistoimintaan sekä halutessaan saada ohjausta ja tukea pulmatilanteisiinsa. (Satakunnan www-sivu. 2018)

3 NUORTEN KOKEMUSASIAANTUNTIJUUS

Kokemusasiatuntijoiksi sosiaali- ja terveysalalla kutsutaan henkilöitä, joilla on omakohtaisia kokemuksia sairastamisesta, hoidoista ja toipumisesta. Koulutuksen läpikäynyt kokemusasiatuntija voi toimia kouluttajana tutkintotavoitteisille sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille, vertaisryhmän ohjaajana sekä palveluiden arvioijana ja kehittäjänä. (Ylen www-sivu. 2018)

Kokemusasiatuntijatoiminta on 2000-luvulla kehittynyt toimintamuoto, joka perustuu kansalais- ja järjestötoiminnan pohjalta syntyneisiin kokemuksiin erilaisista ongelmista ja niistä selviytymisestä. Kokemusasiatuntijatoiminnan hyödyntämistä on alettu kehittää myös julkisella sektorilla. Kokemusasiatuntijatoiminnan rinnalla on tärkeä myös muistaa vertaistoiminnan jo vakiintuneet muodot. Vertaisryhmien toiminta alkoi AA-toimintana jo 1930-luvulla USA:ssa, ja ensimmäiset vertaisryhmät Suomessa aloittivat 1940-luvulla. Vertaistoiminnan käsite on yleistynyt 1990-luvun puolivälin jälkeen etenkin vammais-, potilas-, omais- sekä päihde- ja mielenterveysjärjestöissä. Vertaistoiminta viittaa toimintaan, jossa olennaista ovat samankaltaisessa tilanteessa elävien ja samankaltaisia asioita kokeneiden ihmisten keskinäinen tuki, apu ja kokemusten jako. Vertaistoiminnan muotoja ovat esimerkiksi ryhmät, yhteisöllinen toiminta sekä vapaamuotoinen yhteistoiminta. (Julkkarin www-sivu. 2018)

Lapsiasiavaltuutetun toimiston yhteistyö sijaishuollon asiakkaina olleiden nuorten kanssa alkoi syksyllä 2008. Nuorilla on hyvin harkittuja näkemyksiä siitä, mikä voisi lasten ja nuorten näkökulmasta tehdä lastensuojelusta ja sijaishuollosta nykyistä laadukkaampaa ja vaikuttavampaa. Yhteistyö nuorten lastensuojelun kehittäjien kanssa on laajentunut vuosittaisiin sijaishuollon Uskomme sinuun - Usko sinäkin - kiertueiden järjestämiseen. Yhteistyöverkosto on tuottanut myös oppaat sijaishuollossa oleville nuorille ja heitä kohtaaville aikuisille. Lastensuojelussa toimivien aikuisten tulee ottaa lapset ja nuoret mukaan toimintansa kehittämiseen. Ilman lasten ja nuorten kohtaamista ja heidän kokemuksiaan lastensuojelun laatu jää vajaaksi. Lasten osallistuminen on myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen aikuisille antama

velvoite: lasten ja nuorten asioista päätettäessä on otettava selvää heidän omista näkemyksistään. Tämä koskee myös lastensuojelua ja sijaishuoltoa. (Vario, Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen & Tervo 2013, 8).

Kokemusasiantuntijuus on tullut osaksi lastensuojelun kehittämistyötä ja kiinnostus nuorten kokemusperäiseen kehittämiseen on kasvussa. Lastensuojelun kentälle on perustettu lasten ja nuorten kehittäjäryhmiä, joiden tarkoituksena on vahvistaa palvelujärjestelmää ja luoda positiivista muutosta lastensuojeluun liittyvissä asenteissa. Kokemusasiantuntijatoiminnan ajatuksena on edistää avointa yhteistyötä sosiaalialalla, jossa lapset ja nuoret toimivat asiantuntijoina lastensuojelun kehittämistyössä ja arvioinnissa. Tämä merkitsee sitä, että nuoret ovat tasavertaisia tiedontuottajia sosiaalialan ammattilaisten rinnalla, eikä kokemusasiantuntijuutta tule hyödyntää esimerkiksi tilanteissa, joissa nuori otetaan mukaan kehittämistoimintaan ikään kuin kiintiökokemusasiantuntijaksi. (Barkman & Inkinen & Isoniemi & Vario 2016.)

3.1 Kokemusasiantuntijatoiminnan haasteet

Kokemusasiantuntijatoiminnan kehittämiseen liittyviä haasteita ovat esimerkiksi kokemusasiantuntijoiden palkkaus, rooli, koulutus, työnohjaus, vastuukysymykset, vakuutukset ja työsopimukset. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota toiminnan koordinointiin ja käytäntöjen yhdenmukaistamiseen. Näiden haasteiden ratkaiseminen on edellytys sille, että kokemusasiantuntijat voivat osaltaan kehittää sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää sekä toimia muissa tehtävissä kokemusasiantuntijuuden laajalla kentällä. (Kuosmanen ym. 2013, 30.)

Oma haasteensa on kokemusasiantuntijan rooli viranomaisverkostossa ja suhteessa asiakkuuteen. Kokemusasiantuntijana toimiminen tai kokemusasiantuntijakoulutukseen hakeutuminen eivät perustu viranomaispäätökseen, vaan yksilön omaan motivaatioon tai haluun toimia. Asetelma on haastava asiakkuuden kannalta, vaikka se on myös kokemusasiantuntijuuden vahvuus. Palvelun käyttäjien omaehtoinen toiminta on haaste sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmälle sekä työntekijöille ja vaatii uudenlaista organisaatiotapaa, tapaa ajatella sekä tehdä työtä. (Rissanen 2013; Kokemusasiantuntijaopas 2014.)

3.2 Pesäpuu ry lastensuojelun kehittäjänä

Pesäpuu ry on valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, jonka tehtävänä on lisätä lasten ja heidän läheistensä hyvinvointia lastensuojelussa. Pesäpuu ry toimii lastensuojelun asiakkaina olevien lasten aseman parantamiseksi sekä lasten osallisuuden vahvistamiseksi. Päämääränä on nostaa näkyviin lastensuojelukentällä olevia muutostarpeita, asiakkaiden kokemuksia ja heikkoja signaaleja. Pesäpuun ry:n asiantuntija- ja kehittämistyössä myös asiakkaat, niin lapset, nuoret kuin vanhemmat, otetaan mukaan kokemusasiantuntijoina kehittämistyöhön. (Pesäpuu ry:n www-sivu. 2018)

Pesäpuu ry on yleishyödyllinen yhdistys, jonka toimialueena on koko Suomi. Sääntöjen mukaan Pesäpuu kehittää lastensuojelua ja sen perhehoitoa vahvistaen niissä lasten osallisuutta ja kuulluksi tulemistä sekä edistäen lapsen terveyden, kehityksen ja hyvinvoinnin toteutumista. Pesäpuu ry on Lastensuojelun Keskusliitto ry:n ja Eurochild järjestön jäsen. Pesäpuu on sitoutunut Eurochildin lapsipolitiikka -ohjelmaan. Tarkoituksen toteuttamiseksi yhdistys ylläpitää lastensuojelun osaamiskeskusta, järjestää lapsille ja nuorille vertaistukea, ylläpitää vertaistukiverkostoa maakunnissa ja kehittää lastensuojelun työmenetelmiä. Pesäpuu tuottaa välineitä lasten ja nuorten kanssa työskentelyyn ja siten lisää vanhempien ja työntekijöiden osaamista (Pesäpuu ry:n www-sivu. 2018)

Lastensuojelun piirissä olevat lapset ja nuoret ovat Pesäpuun ry:n toiminnan ydin. Toiminnan tavoitteena on kehittää lastensuojelua niin, että jokainen lapsi tai nuori tuntee olevansa turvassa, osallinen ja arvokas. Pesäpuun unelmana on, että jokainen lastensuojelussa oleva lapsi tai nuori olisi osallinen omassa elämässään ja niissä päätöksissä, jotka häntä koskevat. Pesäpuu haluaa varmistaa, että jokainen lapsen tai nuoren elämässä oleva aikuinen on valmistautunut omaan rooliinsa sijoitetun lapsen tukijana, rohkaisijana ja kannustajana. (Pesäpuu ry:n www-sivu. 2018)

Kokemusasiantuntijat toimivat lastensuojelun kehittäjinä Pesäpuu ry:ssä. Pesäpuu ry:n toiminta tähtää siihen, että jokainen sijoitettu lapsi ja nuori voi hyvin, saa äänensä kuuluville ja pystyy vaikuttamaan omaan elämäänsä. (Pesäpuu ry & Lastensuojelun Keskusliitto 2011, 2) Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikkö on tehnyt yhteistyötä Pesäpuu ry:n kanssa jo 2013 vuodesta lähtien.

Nuorten tuottamaa tietoa hyödynnetään suoraan Pesäpuu ry:n tekemässä kehittämissyöissä ja sitä välitetään systemaattisesti lastensuojelun työntekijöiden ja päättäjien tietoon kansallisesti ja kansainvälisesti. Foorumit dokumentoidaan tarkasti ja niiden viestit kiteytetään Selviytyjät-tiimin ja mahdollisten yhteistyökumppaneiden toimesta raporteiksi tai multimediaesityksiksi. (Pesäpuu ry:n www-sivu. 2018)

3.3 Kokemusasiantuntijatoiminta Satakunnassa

Satakunnassa toimii vertaistukiryhmä Satanuoret. Satanuoret kokoontuvat noin kolmen viikon välein. Tapaamisissa jaetaan omia kokemuksia, keskustellaan sekä pohditaan erilaisia kysymyksiä. Satanuoria voi pyytää puhumaan erilaisiin tilaisuuksiin ja heiltä voi pyytää kannanottoja lastensuojelun kysymyksistä. Satanuoret käyvät puhumassa lastensuojelutyöntekijöille, sijaisvanhemmille, lastensuojelulaitosten työntekijöille sekä erilaisissa seminaareissa esimerkiksi Suomi Arenalla. Satanuoret osallistuvat myös valtakunnalliseen kehittämiseen ja kuuluvat Voima vaikuttaa! -verkostoon. Satanuoret kertovat kokemuksistaan ryhmänä. (Porin perusturvan www-sivu. 2018)

Jokaisen oma kokemus on tärkeä, kokemuksia ei pidä vertailla vaan niistä puhutaan ja opitaan yhdessä. (Haastateltava 1)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toteutin tutkimukseni yhteistyössä Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön kanssa. Kehittämissyksikkö toimii maakunnallisena yksikkönä, joka on osa Satakunnan kuntien palvelurakennetta ja palvelujen kehittämistä. Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön tehtävänä on edistää lastensuojelun sijaishuollossa tasavertaisten palveluiden saamista ja lastensuojelutyön osaamista asuinkunnasta riippumatta. (Porin perusturvan www-sivu. 2018)

4.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tarkoitus

Kiinnostus tämän työn tekemiseen lähti halusta lisätä omaa tietoisuutta kokemusasiantuntijatoiminnasta. Kokemusasiantuntijatoiminta on koettu merkitykselliseksi, mutta toiminnassa mukana olevien henkilöiden motiiveja ja taustasyitä olla mukana lastensuojelun kehitystoiminnassa ei ole vielä juurikaan tutkittu. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ja tuottaa tietoa siitä, miksi nuoret lähtevät mukaan kehittämistoimintaan ja mitä toiminta heille antaa? Tutkimuksen kohderyhmänä on Satanuorten kokemusasiantuntijoina toimivat henkilöt, joilla on taustalla lastensuojelun asiakkuus.

Opinnäytetyö lähti liikkeelle yhteydenotosta Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikköön. Tapasimme johtavan sosiaalityöntekijän Marketta Raivion kanssa ja hahmottelimme aiheita sekä tutkimuksen toteutusta. Toimitin opinnäytetyön tutkimussuunnitelman, ja hänen tutustuttuaan siihen, allekirjoitimme sopimuksen opinnäytetyön tekemisestä. Haastattelut toteutin kevään 2018 aikana Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikössä. Haastattelin kolmea nuorta naista (iät 19-25 vuotta) kaikilla heillä oli eri pituinen sijoitustausta. Heillä kaikilla oli myös eri pituinen kokemus kokemusasiantuntijuustyöstä. Haastatteluun osallistumista oli tiedusteltu etukäteen kehittäjänuorilta ja heistä osa ilmoittautui vapaaehtoisiksi haastateltaviksi.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Valitsin tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen tutkimuksen, koska halusin saada haastateltavilta mahdollisimman aitoja ajatuksia ja päästä hyvään keskusteluyhteyteen heidän kanssaan. Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu hyvin silloin, kun halutaan selvittää käyttäytymisen merkitystä ja tuoda esille haastateltavien omia havaintoja tilanteista. Laadullisessa tutkimuksessa haastattelija ja haastateltava ovat keskenään vuorovaikutuksessa ja haastattelulla pyritään antamaan tilaa vapaalle kerronnalle. Teemahaastattelun etuna on se, että haastateltavat saattavat tuoda esiin jotakin sellaista, jota ei muuten huomaisi edes kysyä. Laadullisessa tutkimuksessa on olennaista henkilökohtainen osallistuminen ja tutkija pyrkii empaattiseen ymmärtämiseen sekä merkitysten tutkimiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 22–34.)

4.3 Teemahaastattelu

Arvioin teemahaastattelun olevan tutkimukseeni parhaiten sopiva haastattelumenetelmä. Teemahaastattelu on yksi esimerkki sovelletusta puolistrukturoidusta haastattelusta ja on yksi käytetyimmistä haastattelutyypeistä. Teemahaastattelulle on ominaista, että tutkija tietää haastateltavien omaavan kokemusta tilanteesta, josta heitä haastatellaan. Tutkijan on myös pitänyt ennen haastattelua selvittää tutkittavan ilmiön tärkeitä osia, rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Haastatteluun valmistautessaan tutkija kehittää haastattelurungon, johon voi hahmotella valmiita kysymyksiä, tai teemoja. Tämä haastattelun muoto antaa mahdollisuuden haastattelijan ja haastateltavan väliselle monipuoliselle vuorovaikutukselle. Teemahaastattelun aihepiirit ovat ennakkoon määriteltäviä, mutta aiheiden esittämisellä ei ole tiukkaa järjestystä. Teemahaastattelussa kysymysrunko toimii lähinnä haastattelijan muistilistana, joka joustaa tilanteiden mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 45–48.) Kaikki valitut teemat käydään läpi haastateltavien kanssa, mutta erot teemojen käsittelyn laajuudessa voivat vaihdella eri haastattelujen välillä. Teemahaastattelun valmisteleminen vaatii paljon aiheeseen perehtymistä ja haastateltavien huolellista valintaa tutkimustavoitteen mukaisesti. (Spoken 2017)

4.4 Haastattelu ja tutkittava aihe

Haastattelututkimuksissa tutkittavien määrä jää usein suppeaksi ja tutkimukseen osallistujien valinnassa käytetään niin sanottua harkinnanvaraista otosta. Tutkittavien valinnan perustana onkin se, millaista ja kuinka syvällistä tai omaan kokemukseen perustuvaa tietoa heillä on aihealueesta. Tutkittavien määrä rajautuu sen mukaan kuinka monipuolista ja rikasta aineistoa tutkijalle kertyy ja milloin aineistoon ei enää tule uutta tietoa. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analysointi tapahtuu käyttäen laadullisia aineiston analyysimenetelmiä. (Moodle diat, laadullinen tutkimus. T. Myllymaa)

4.5 Haastatteluiden toteuttaminen

Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina kevään 2018 aikana. Haastatteluajat sovin jokaiselle haastateltavalle sopiviksi ja joustin menemällä paikalle aina haastateltavalle sopivana ajankohtana. Kerroin haastattelujen alussa opinnäytetyöni suunnitelmasta ja sen roolista opiskeluissani. Haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina, koska halusimme ohjaajani kanssa varmistua siitä, että haastateltava pystyy puhumaan vaikeistakin asioista ilman, että tarvitsisi pelätä muiden suhtautumista haastateltavan mielipiteisiin. Haastatteluun osallistumista oli tiedusteltu etukäteen kehittäjänuorilta ja heistä osa ilmoittautui vapaaehtoisiksi haastateltaviksi. Etenin haastatteluissa ennalta laatimaani haastattelurunkoa apuna käyttäen (liite 1) ja kysyin haastattelukysymykset kaikilta samassa järjestyksessä. Varsinaisten haastattelukysymysten lisäksi halusin antaa haastateltaville mahdollisuuden kertoa omin sanoin mietteitään. Haastattelujen lopuksi usein myös keskusteltiin aiheesta yleisellä tasolla. Haastatteluissa käytin puhelimeni äänitystoimintoa, jotta sain kaiken kerrotun talteen myöhempää analysointia varten. Vastaukset litteroin eli kirjoitin auki helpottaakseni vastausten purkamista ja analysointia. Litterointi on työläs ja hidas tapa, mutta halusin kuitenkin käyttää työssäni myös suoria lainauksia haastateltavien vastauksista ja litterointi soveltui parhaiten tämän toteuttamiseen.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Haastatteluissa kävi ilmi, että jokaisen haastateltavan mielestä Satanuorten vertaisryhmätoiminta on todella tärkeää. Nuorilla oli yhteinen näkemys siitä, että halutaan kuulla muiden tarinoita ja tunne siitä, että kuuluu joukkoon. On myös helpottavaa tietää, ettei ole yksin, vaan on muitakin nuoria, jotka ovat olleet sijoitettuina. Haastatteluilla yhdeksi tärkeäksi motiiviksi nousi halu auttaa muita samassa tilanteessa olevia sekä jakaa tietoa. Toiminnassa voi myös kokea itsensä merkitykselliseksi, kun huomaa, että vertaistoimintaa tarvitaan. Toimiminen koettiin myös mielekkäänä tekemisenä esimerkiksi eräänlaisena työn tai opiskelun korvikkeena. Haastatellut painottivat myös palautteen tärkeyttä. Koettiin, että on hyvin tärkeää saada toiminnasta palautetta ja kiitosta, jotta tietää onko onnistunut toiminnassa tai mitä voisi tehdä toisin. Nuorilla on erilaisia kokemuksia lastensuojelusta ja eri mittaisia asiakkuuksia, eikä kokemuksia pidä verrata toisiinsa, vaan kuunnellaan toisen kokemus. Kaikilla heillä on yhteinen ajatus kehittämistoiminnan tärkeydestä sekä siitä että tulevaisuudessa lastensuojelu voisi toimia vieläkin paremmin mitä tällä hetkellä.

Haastateltava 1: Nää muut ymmärtää, jos mä sanon niille jonkun jutun mitä ehkä joku muu mun kaveri ei ymmärtäis jolla ei oo tämmöstä kokemusta.

Haastateltava 2: Edelleen meil on lastensuojelussa paljon lasten kaltoinkohtelua, tänä päivänäkin ja niihin asioihin pitää saada muutos. Kun lapsi joutuu sinne lastensuojeluun niin sitten hän oikeesti tarvii sen suojelun. Mä tiedän, että näin on koska mulla on oma kokemus, ja tapaan paljon sijoitettuja lapsia ja nuoria niin pystyn puhumaan heidän äänellä. Paljon on niitä lapsia tai nuoria jotka ei itse pysty puhumaan tai pelkää niin silloin mä oon se viestin viejä.

Haastateltava 3: Mä olen jossain hyödyllisessä mukana, josta mulla on omakohtaisia kokemuksia ja saan kuulla heidän muidenkin kokemuksia. Saa tuoda mukaan omakohtaista tietoa, ja kokemusta kentältä. Ja saada sellainen yhteinen näkemys kehittämistarpeesta.

Toiminta koettiin hyvin merkitykselliseksi haastateltavien elämässä. Kaikki haastateltavat olivat myös sitä mieltä, että toiminta antaa heille paljon sellaista tukea ja kokemusta, jota muualta ei voi saada. Oma yhteisökokemus tuli myös haastatteluisia ilmi; saattoi olla, ettei nuorella ollut ennen Satanuorten yhteisöä ollut ollenkaan ns. omaa yhteisöä johon hän kokisi kuuluvansa. Jokaisella haastateltavalla on oma kokemus sijoitettuna olosta ja oma tarina kerrottavanaan aiheesta. Tapaamisiin on mukava tulla, sillä siellä saa tavata uusia ihmisiä jotka tulevat toimintaan mukaan, sekä viettää aikaa jo ystäväksi tulleiden ihmisten kanssa. Yksi haastateltavista kertoi hänellä olevan vertaisryhmässä ystäviä joita hänellä ei ole muualla ollut, ja vaikka on ystäviä toisaallakin, niin ne ystävät eivät koskaan voi ihan täysin ymmärtää sijoitettuna olleen nuoren kokemuksia. Myös kehityksen näkeminen lastensuojelussa ja sen paranemisessa tuo tunteen, että jotain tärkeää ollaan tekemässä ja saatu aikaiseksi sekä menty eteenpäin. Osa nuorista kokee kuitenkin, että lastensuojelussa on vieläkin jopa lasten kaltoinkohtelua. Haastateltavilla oli yhteinen näkemys siitä, että lastensuojelua täytyy kehittää ja heillä on tärkeä rooli tässä kehitystyössä.

Haastateltava 1: Saa vaikuttaa tulevaisuuteen ja siihen että lastensuojelussa muiden asiat olisivat paremmin. ettei muilla menisi asiat niin kuin itsellä.

Haastateltava 2: Sekin antaa paljon, kun oon itse ollut jo kauvan tässä mukana ja kun saan tavata ja nähdä uusia nuoria jotka tulevat mukaan. Tuovat tullessaan tuoreen tiedon sieltä kentältä, joka on tarpeellista.

Haastateltava 3: Myöskin jälkeinpäin on oppinut mikä on ollut oikein ja mikä väärin, joitain asioita ei olisi saanut tehdä niin tai näin. Omat oikeudet ja niistä puhuminen.

Itsetunnon kehitys sijoitetulla lapsella on olennainen asia ja vaikuttaa siihen kuinka nuori sopeutuu sosiaalisiin tilanteisiin. Hyvä itsetunto helpottaa sosiaalista sopeutumista, mutta ei silti vielä ole sopeutumisen tae. (Keltikangas-Järvinen 1994, 42). Varhaislapsuus on ihmisen tärkeimpiä elämänvaiheita. Kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana luodaan lähtökohta aikuisiän sosiaalisille taidoille. (Keltikangas-Järvinen 2012,225) Nuori on voinut tulla sijoitukseen jo varhaisessakin vaiheessa ja on varmasti selvää, että tämä voi häiritä varhaislapsuuden itsetunnon kehitystä.

Oman itsetunnon kehityksen ja parantamisen kannalta on tärkeää, että nuori on mukana kehittämistoiminnassa. Itsetunnon kehittäminen nuoruus- sekä aikuisiällä on koettu olevan mahdollista, jos saa kokea kuuluvansa joukkoon sekä saa vastakaikua omille ajatuksilleen ja tunteilleen. Yksi haastateltava kertoi myös sen vahvistavan omaa itsetuntoa, kun saa positiivista palautetta siitä, kun käy puhumassa erilaisissa tilaisuuksissa. Toiminnan koetaan olevan voimaannuttavaa ja parhaimmillaan korjaavaa.

Haastateltava 1: On lisännyt ihan hirveest omaa itsetuntoa. Se häpeä ja leima oli sillon ja sit ku mä alotin kahdeksan vuotta sitten ni mä jouduin riisuu itteni, siit asiasta ni ja sit sai sitä vertaistukee. ja muutaman vuoden päästä mult hävis se leima täst ottasta, et ku mä kuljen tuolla ni sitä ei enää oo, se ei määrittele mua ja mä oon paljon muutakin.

Haastateltava 2: Itseluottamusta on lisännyt, saanut lisää tietoa ja varmuutta omille ajatuksilleen. Esim. kuka saa kirjata sijoitetusta lapsesta ja kuka niitä saa lukea. Ilman tätä toimintaa en tietäis näitä kaikkia asioita. Usko itseensä on kasvanut ja kehittynyt ja näkee tulevaisuuden itselleen ja voi uskoo siihen.

Haastattelussa tuli myös ilmi, että kaikkeen toimintaan liittyy paljon hyvää, mutta myös jotain paha. Haastateltavat pohtivat yksityisyyden suojaa ja sitä, kuinka valmistautua kohtaamaan muu maailma. Varautua siihen, että voi myös tulla ”kuraa niskaan”. Ajattelee puhuvansa hyvän asian puolesta, mutta silti voi kohdata negatiivista vastusta.

Haastateltava 1: Välillä pelottaa ku menee johonkin puhumaan, että jos siellä onkin joku tuttu tai joku joka tietää entiset sijaisvanhempani, ku mä puhun niistä. Pelottaa, että joku tuttu kuulee ja näkee, koska kertoo niin omista kokemuksistaan.

Haastateltava 2: Meillä on toki oma viha ja kannattaja joukkomme, nämä ketkä vihaa muutenkin lastensuojelua, ni niit ärsyttää tää mee toiminta. ja nuoret jotka ei oo valmistautunut siihen et tämmönen toiminta voi myös tuoda kuraa niskaan. Siihen pitäis osata valmistautua. Ja myös ammattilaisten taholta on tullut niin ihme kysymyksiä ja käytöstä että se on musertavaa ja musertaa.

Haastateltava 3: Ei oikeen oo sellasta haittapuolia, kaikki toiminta on kuitenkin vapaaehtoista ja nimiä ei sanota missään. Ei painosteta mihinkään haastaviin tilanteisiin ja jos sä sanot et en halua mennä mihinkään eteen seisomaan ni ei tarvi.

Nuoret ovat kokeneet koulumaailmassa kavereilta ihmetystä ja ennakkoluuloja siitä millaista elämä lastenkodissa on. Tätä ajattelutapaa halutaan muuttaa ja lisätä tietoisuutta sijoitettuna olosta. Sijoitettuna voi olla niin moneen eri paikkaan, vaikka perheeseen. Sijoitettuna olo ei läheskään aina ole huono asia, vaikka niin voidaan usein ajatella; monilla nuorilla oli kuitenkin omasta sijoituksestaan hyviäkin kokemuksia. Nuorilla on hyvin samankaltaisia kokemuksia toiminnasta ja ajatukset menevät samoja linjoja. Kun nuoret käyvät puhumassa joissain tilaisuuksissa, ei tarkoitus ole puhua vain omasta vaan yhteisestä kokemuksesta.

5.1 Haastattelujen yhteenveto

Haastattelut sujuivat hyvin ja sain jokaisen haastateltavan kanssa sovittua hyvin aika-
taulut. Haastattelut toteutettiin Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikössä, haastateltavien kannalta tutussa ympäristössä. Haastatteluissa vastaukset ja keskustelut olivat hyvin samankaltaisia ja näin voinkin todeta, että heillä kaikilla oli jonkin verran samanlaiset kokemukset kehittäjänuorten toiminnasta. Kaiken kaikkiaan toiminta koettiin hyvin positiiviseksi ja tarpeelliseksi. Nuorilla oli myös yhteinen halu olla tiennäyttäjinä ja apuna uusille nuorille, jotka tulevat mukaan toimintaan. Sekä yhteinen halu kertoa tuleville että me olemme kulkeneet jo tätä tietä ja voimme auttaa sinua. Kukapa osaisi parempia neuvoja ja ohjeita antaa lastensuojelutyölle kuin nuori, joka on itse ollut lastensuojelun asiakkuudessa.

6 POHDINTA

Tämä opinnäytetyöni aihe valikoitui syksyllä 2017. Olin työharjoittelussa Porin lastensuojelun sijais- ja jälkihuoltotoimistolla, jossa pääsin mukaan ”Mun sieluun satuu” -seminaariin Porin yliopistokeskukselle. Seminaarissa aiheina olivat sijoitetun lapsen kiintymyssuhteet ja kokemusmaailma. Aiheesta oli luennoimassa muun muassa johtava sosiaalityöntekijä Marketta Raivio. Mukana oli myös Satanuorten kokemusasiantuntijanuori kertomassa omista lastensuojelukokemuksistaan. Seminaari sai mielenkiintoni heräämään kokemusasiantuntijatoimintaa kohtaan. Pohdin nyt työni toteutumista ja tavoitteiden täyttymistä.

Tämä on ollut minulle hieno mahdollisuus tutustua kehittäjänuoriin ja heidän toimintaansa. Olen myös saanut tietoa ja tukea kehitystoiminnassa alusta asti mukana olleelta johtavalta sosiaalityöntekijältä Marketta Raivioilta.

Omat tavoitteeni opinnäytetyölle olivat oman oppimisen lisäksi lisätä yleistä tietoisuutta kokemusasiantuntijatoiminnasta. Tuomalla julki nuorten kokemia epäkohtia lastensuojelusta toivoisin pystyväni vaikuttamaan positiivisesti lastensuojelun tulevaisuuden kehitystyöhön. Kokemusasiantuntijatoiminta on koettu merkitykselliseksi ja tärkeäksi, mutta toiminnassa mukana olevien henkilöiden motiiveja ja taustasyitä olla mukana lastensuojelun kehitystoiminnassa ei ole vielä juurikaan tutkittu. Toivonkin työni herättävän keskustelua myös oppilaitoksissa niin, että kokemusasiantuntija toiminnasta saisi jatkossa enemmän tietoa jo koulutuksen aikana.

Olen luonteeltani tiedonhaluinen ja haluan pohtia merkityksiä ja syitä erilaisille tapahtumille sekä toiminnoille. Minua kiinnostavat ihmisten kokemukset ja ajatukset sekä niiden käsittely ja puhuminen. Halusinkin selvittää kokemusasiantuntijatoiminnan herättämiä kokemuksia ja ajatuksia sekä vertaistuen merkitystä. Olen hyvin kiitollinen haastateltavien avoimuudesta ja siitä, että he halusivat kertoa minulle omista kokemuksistaan. Aihe on kuitenkin hyvin herkkä ja sen käsittely saattaa välillä olla hieman vaikeakin. Vastaajat uskalsivat puhua avoimesti siitäkin, että lastensuojelus-

sa on vielä monia puutteita ja kehitystä on tapahduttava. Kaikki tämä tieto toi minulle kuitenkin luottavaisen mielen siitä, että oikeaan suuntaan ollaan menossa ja kehitystoiminta jatkaa hyvin merkityksellistä työtään.

LÄHTEET

- Aalto P, 2018. Oli iso kynnyks kertoa huostaanotosta. Satakunnan kansa, vk 146 .
Barkman, Johanna & Inkinen, Helena & Isoniemi, Sami & Vario, Pipsa (2016)
- Hallintolaki. 2003. L 6.6.2003/434Lastensuojelulaki 417/2007
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Kokemusasiantuntijat lastensuojelussa. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.7.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/toimijat/kokemusasiantuntijat-lastensuojelussa>
- Julkkarin www-sivut. 2018. Viitattu 31.7.2018. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130239/Kokemusasiantuntijuus.pdf>
- Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Helsinki, WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki, WSOY.
- Kuosmanen, Lauri; Rissanen, Päivi & Kurki, Marjo (2013) Kokemusasiantuntijuus mielenterveys ja päihdepalveluissa. Terveys- ja sosiaalialan johtamisen aikakauslehti Premissi, 26–30.
- Lahtinen, P. Männistö, L & Raivio, M. 2017. Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia. Helsinki: Suomen yliopistopaino Oy
- Lammi-Taskula J, Karvonen S & Ahlström S. 2009 Lapsiperheiden hyvinvointi: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2009
- Lastensuojelun keskusliiton www-sivut. 2018. Viitattu 26.7.2018. <https://www.lskl.fi/teemat/lastensuojelu/vallankumouksen-ehkaisy-pakkoauttaja-ja-paukkupyssyja/>
- Moodle diat, Tapio Myllymaa. 2018. Viitattu 16.5.2018. <https://moodle2.samk.fi/course/view.php?id=5711>
- Näpäri. Haastattelun lajityypit 12.4.2017. Viitattu 31.7.2018. <https://www.spoken.fi/blogi/haastattelun-lajityypit>
- Paavilainen, M 2012. Ristiaallokosta lapsen oikeuksiin. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

- Pesäpuu Ry:n www-sivut. 2018. Viitattu 9.5.2018.
<http://www.pesapuu.fi/toiminta/nuoret-lastensuojelussa/>
- Pesäpuu Ry:n www-sivut. 2018. Viitattu 10.5.2018.
<https://pesapuu.fi/pesapuu/lupaus-lapselle/>
- Porin perusturvan www-sivu. 2018. Viitattu 9.5. 2018.
<https://www2.pori.fi/perusturva/sosiaalijaperhe/satakunnanlastensuojelunkehittamisyksikko/tyontekijoolle/koulutuksetjamateriaalit.html>
- Porin perusturvan www-sivut. 2018. Viitattu 9.5.2018.
<http://www.pori.fi/perusturva/sosiaalijaperhe/satakunnanlastensuojelunkehittamisyksikko.html>
- Rissanen, Päivi (2014) Potilas, kuntoutuja, kokemusasiantuntija: Tutkimus sairastumisesta, kuntoutumisesta ja oman kokemuksen tutkimuksesta. Väitöskirjan käsikirjoitus.
- Satakunta www-sivut. 2018. Viitattu 26.7.2018.
https://www.satakunta2019.fi/?page_id=1230
- Terveyden ja hyvinvointilaitoksen www-sivut. 2018. Viitattu 3.5.2018.
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/ajankohtaista/lastensuojelu-thl-/lastensuojelun-tilastoa>
- Vario, P., Barkman, J., Kiili, J., Nikkanen, M., Oranen, M &Tervo, J. 2013. Suojele unelmia, vaali toivoa. Helsinki, Aksidenssi Oy.
- Ylen www-sivut. 2018. Viitattu 10.5.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-9852664>
- Ylen www-sivut. 2018. Viitattu 31.7.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-6585671>

Haastattelu kysymykset

1. Miksi haluat olla mukana lastensuojelun kehittämistoiminnassa?
2. Mitä koet toiminnan antavan sinulle?
3. Oletko kokenut, että tämä toiminta on lisännyt itseluottamustasi?
4. Koetko toiminnalla olevan joitain haittapuolia?